

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Загальної економічної теорії та економічної політики

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування «Теорії та моделі
управління економікою»
(назва магістерської програми)
на тему: «**Фінансовий капітал в умовах глобалізації**»
(назва теми)

Виконавець:
студентка факультету
Економіки та управління підприємництвом
Закернична М.П.

Науковий керівник:
доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
к.е.н., доцент Макуха С. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми полягає в тому, що інтенсифікація глобалізаційних процесів зробила можливим формування крупного фінансового капіталу, що здатен діяти у світових масштабах або глобального фінансового капіталу. Існування та функціонування глобального фінансового капіталу в світі та в національній економіці України визначає необхідність розробки економічної стратегії, яка б дозволила українській державі посісти гідне місце у світовій економіці.

Мета дослідження полягає в концептуальному дослідженні еволюції і характеру основних форм фінансового капіталу. Причин стрімкої пріоритезації фінансового капіталу перед реальним. Наслідків швидкого нагромадження фіктивного капіталу в світових фінансових центрах.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні основи походження та процесу еволюції фінансового капіталу.
2. Розкрити сутність основних форм та функцій фінансового капіталу.
3. Дослідити причини та тенденції розвитку фінансового капіталу в сучасних умовах у світовій економіці.
4. Проаналізувати частку фінансового капіталу в економіці України.
5. Розробити напрямки удосконалення фінансової політики України.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку фінансового капіталу. Причини його швидкого нагромадження в окремих фінансових центрах. Наслідки прискорення темпів росту фіктивного капіталу та наслідки його перевищення над реальним.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні основи і науково-практичні засади удосконалення механізмів розвитку фінансового ринку світу та України.

Методи дослідження: Обґрунтування теоретичних положень й аргументацію висновків було здійснено на підставі реалізації загальнонаукових методів: діалектичного, історико-логічного, наукової абстракції.

Пізнання об'єкта дослідження ґрунтовано на системному підході, відповідно до якого всі елементи ринку фінансового капіталу розглянуті у нерозривному зв'язку. У процесі аналізу ролі фінансово-кредитних установ та іноземного капіталу на ринку фінансового капіталу використано порівняльний, економіко-статистичний, функціонально-логічний методи, у дослідженні розвитку ринку фінансового капіталу – ретроспективний метод.

Інформаційною базою наукового дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних учених, що висвітлюють окремі аспекти фінансової глобалізації, матеріали монографічних досліджень і періодичних наукових видань, аналітичних видань вітчизняних і зарубіжних дослідницьких центрів,

інформації Інтернет-ресурсів. Статистичною і фактологічною підставами стали дані Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державного комітету статистики України, Міжнародного валютного фонду, Світового банку, а також законодавчо-нормативні акти, що регулюють функціонування ринку фінансового капіталу в Україні.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (96 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок. Основний зміст викладено на 77 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 5 рисунків.

Публікації.

1. Закернична М.П. Сутність та наслідки фінансіалізації економіки. Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. – 2017.

2. Закернична М.П. Динаміка співвідношення реального та фіктивного капіталу в економіці України. Актуальні проблеми розвитку економічної теорії в умовах глобалізації: Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Покританівські читання». – Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 113 - 116.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, визначено її мету, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано практичне значення та зв'язок з науковими програмами.

У першому розділі – «**ФІНАНСОВИЙ КАПІТАЛ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ**» розглянуто теоретичні основи трансформації форм та функцій фінансового капіталу в умовах глобалізації, а також причини виникнення і економічна роль фінансового капіталу.

Як економічна категорія він існує об'єктивно та використовується в будь-якій економічній системі, а його природа визначається реальним процесом функціонування як окремих суб'єктів господарювання, так і економічних систем загалом. Поява фінансового капіталу – це результат становлення ринкової системи господарювання, геополітичних і економічних змін, трансформаційних та інтеграційних процесів наприкінці XIX ст. та у XX ст.

Тлумачення «фінансового капіталу» видозмінювалося від розгляду його як грошей до базової характеристики будь-якої економічної системи.

Таблиця 1.1.

Тлумачення категорії «фінансовий капітал»

Автор	Визначення
Р. Гільфердінг	Капітал, що перебуває у розпорядженні банків та використовується підприємствами
Г. Макміллан	Складна система взаємозв'язків великих кредитно-банківських інституцій з нефінансовими корпораціями
Економічна енциклопедія	Зрошення банківських монополій та інших фінансово-кредитних інституцій з нефінансовими монополіями (промисловими, транспортними, торговими)
В. Мотильов	Нова форма капіталу, в якій об'єднується власність на промисловий і банківський капітал
Л. Алексеєнко	Грошові ресурси та виражена у грошовій формі частка матеріальних, нематеріальних і фінансових активів
К. Макконелл, С. Брю, С. Панчишин	Гроші, що є в підприємствах для закупки інвестиційних товарів
І. Бернар, Ж.-К. Коллі, В. Федоренко	Грошове вираження вартості цінних паперів, які дають право власності на реальний капітал підприємства
С. Моїсєєв, В. Терьохін	Джерела фінансування активів компанії
І. Балабанов, Р. Бар, В. Белоліпецький	Частина фінансових ресурсів, що залучена в оборот і дає дохід від цього обороту
І. Бланк, В. Корнєєв	Сумарні фінансові активи підприємства
Ю. Вороб'йов	Капіталізовані фінансові ресурси, що використовуються як джерело фінансування господарської діяльності для одержання доходу
А. Ковальова, М. Лапуста, Л. Скамай	Сукупність власних та позичкових фінансових ресурсів, що використовуються для фінансування активів
В. Лещук	Синтетична економічна категорія, яка є концентрованою, більш складною еволюційною формою капіталу нового рівня, що спрямовується на максимізацію ефективності

	діяльності задля отримання надприбутків та посідає ключове місце в системі суспільного капіталу
Н. Дрозд	Капітал, джерелами якого є об'єднанні банківський, промисловий та фіктивний капітали для забезпечення інвестування підприємницької діяльності з метою отримання прибутку

Відповідно до розглянутих тлумачень сутності поняття «фінансовий капітал» можна виокремити його основні функції (табл.1.3).

Таблиця 1.3.

Функції фінансового капіталу

№	Функція	Характеристика
1	Виробнича	Основа забезпечення виробництва всі видами необхідних ресурсів
2	Захисна	Дозволяє, у випадку виникнення різноманітних ризиків, продовжувати функціонувати суб'єкту господарювання за рахунок резервного капіталу
3	Інвестиційна	Капітал є основним джерело фінансування інвестиційних проектів
4	Соціальна	Є джерелом соціально-економічного розвитку суспільства
5	Оперативна	Фінансовий капітал завдяки притаманні йому мобільності та ліквідності дозволяє спрямовувати його на придбання необхідних активів
6	Оціночна	Вимірник фінансового потенціалу та ефективності функціонування економічних суб'єктів
7	Регулююча	Дозволяє управляти фінансовим станом суб'єктів господарювання

Таким чином функції обґрунтовують роль фінансового капіталу та визначають його значення для соціально- економічного розвитку.

Ефективність фінансового механізму виявляється в інтенсивності акумуляції фінансових ресурсів, збільшенні їх пропозиції та доступності цих ресурсів для реального сектора. При цьому за допомогою економіко-математичних методів зв'язок фінансового механізму та економічного розвитку виявляється як явно, через розмір процентної ставки, так і неявно, через якість та структуру сформованого капіталу.

Крім того, роль фінансового механізму в економічному розвитку виявляється через базовий індикатор - процентну ставку. Якщо визначати темпи економічного зростання, виходячи з максимізації міжчасової функції корисності, тобто припустити, що норма заощаджень залежить від рівня процентної ставки, тоді у результаті темпи економічного зростання (g) залежатимуть від норми прибутковості (r) та рівня облікової ставки(ρ):

$$g = \frac{r - \rho}{\sigma} , \quad (1)$$

де: g — темпи економічного зростання; r - норма прибутку на капітал; ρ - Облікова ставка (норма часових уподобань); $1/\sigma$ - еластичність теперішнього і майбутнього споживання.

У новій економіці національне багатство визначається доступністю високих технологій у поєднанні з власністю на реальний капітал. Реальний капітал не зникає, проте відносне значення матеріальних активів у виробництві національного продукту дедалі зменшується. Ринкова вартість компаній усе менше визначається вартістю матеріальних активів (основних засобів, виробничих запасів тощо), натомість дедалі більшою мірою їх ціна формується за рахунок вартості «нематеріальних» ресурсів - ідей, кваліфікації персоналу, що є, по суті справи, ринковою оцінкою виняткового обсягу знань, які нагромадила компанія, і що стають основою її стабільної та прибуткової діяльності.

Панування доктрини монетаризму і вільного ринку впродовж довгого часу зробило свій внесок у виникнення нових форм фінансового посередництва, інноваційних фінансових інструментів і технологій. Відбулася лібералізація руху фінансового капіталу та склалися умови для його значного розростання і бурхливого розвитку спекулятивної складової. В таких умовах фінансовий капітал набуває фіктивного характеру (з лат. *fictio* – вигадка), він не бере участі в обслуговуванні потреб реального сектору у джерелах фінансування і є непродуктивним з позицій забезпечення розширеного відтворення в реальній економіці та обслуговування процесів обміну і розподілу.

Існує п'ять ключових сфер на які фінансіалізація здійснює найбільш вагомий вплив: слабкі темпи зростання та рівня зайнятості у зв'язку зі скороченням інвестицій у виробництво; зниження темпів трудового капіталу поряд із постійним прагненням наростити акціонерну вартість та захистити норму прибутку; зміна структури та динаміки взаємовідносин між класами; зниження результативності державної політики; підвищення концентрації доходів суб'єктів та зростання нерівності між населенням.

Фінансова глобалізація та її трансформаційний різновид — фінансово-олігархічна глобалізація породили унікальний історичний феномен — гіперфінансіалізацію глобального економічного обороту й процесу глобального розширеного відтворення. Об'єктивною передумовою гіперфінансіалізації наприкінці ХХ ст. і на початку ХХІ ст. став глобальний і фактично необмежений попит на “легкі” й “швидкі” гроші як енергетичний ресурс для глобальних корпорацій, загальна кількість котрих уже перевищує 80 тис. та продовжує збільшуватися, незважаючи на процеси інтеграції, концентрації й централізації.

У другому розділі – **«ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»** - подані тенденції зміни співвідношення фіктивного і реального капіталу в умовах глобалізації.

В даний час функціонування фінансового капіталу в світовій економіці починає носити яскраво виражений характер закономірного розвитку відносин монополізму в глобалізм. Цей процес набув характеру встановлення єдиного капіталістичного контролю над виробництвом та обігом.

Основною формою фінансового капіталу став фіктивний капітал, і на рубежі XX і XXI століть стало очевидно, що відрив фіктивного фінансового капіталу від потреб виробництва матеріальних благ і людських якостей досяг небезпечної межі.

Реальний капітал поповнюється за рахунок інвестицій в реальний сектор, ті фінансуються за рахунок фінансового капіталу, а він утворюється з заощаджень, т.е. невитраченої на споживання частини національного доходу. Цей процес перетворення фінансового капіталу в реальний називається капіталостворенням.

У нього суттєві корективи вносить перелив капіталу між країнами у формі міжнародного руху капіталу, проте майже у всіх країнах світу основою фінансування інвестицій залишається національне заощадження (хоча багато студентів помилково вважають, що це приплив іноземного капіталу). У 2016 р заощадження навіть в країнах Африки на південь від Сахари з їх дуже низькою нормою валового заощадження склали 19,5% по відношенню до їх ВВП, а інвестиції - 23,5%. Це означає, що чистий приплив іноземного-ка-питала в реальний сектор (тобто з урахуванням його відтоку) склав 4% по відношенню до ВВП африканського регіону, а його внесок в усі інвестиції всередині цього регіону дорівнював всього 1/6.

З 50 трильйонів доларів близько 20 трлн припадає на американський фондовий ринок, що еквівалентно 40%. У той же самий час номінальний обсяг ВВП США за підсумками 2016 р склав 18,9 трлн дол або 26% світової економіки. Тобто, Сполучені Штати як і раніше залишаються фінансовою столицею світу і ні Великобританія, ні Китай поки і близько до них не наблизилися. Знаменитий індикатор Уоррена Баффета вказує, що вартість усіх американських компаній становить близько 125% від ВВП, що на 4 процентних пункти нижче, ніж це було за підсумками першого кварталу 2015 р.

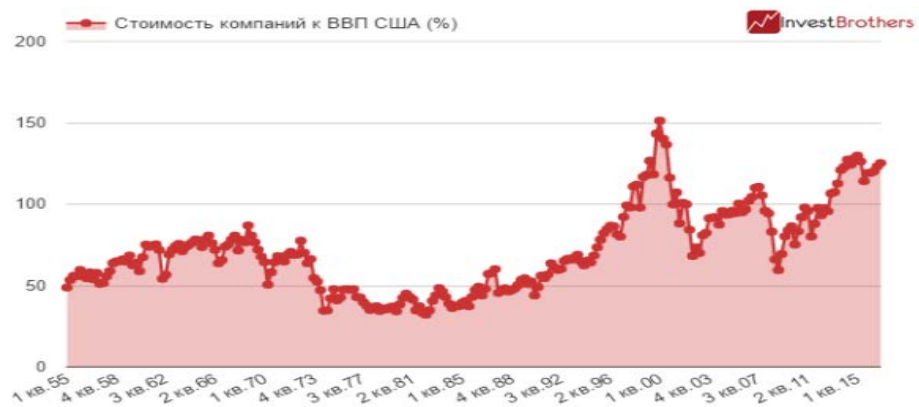

Рис. 2.1. Індикатор Уоррена Баффетта

Від фінансової глобалізації виграють розвинуті країни, які мають вплив на всі економічні та політичні сторони розвитку світу. Якщо не торкатися перспективи євро, то долар є і залишається ваговою валютою світу. Незважаючи на дискусію про долю долара, розгорнуту в 2008-2009 рр. від

засобів масової інформації до спеціалізованих періодичних видань, мова про його заході вести передчасно. Долар буде ще довго зберігати свою вагому роль, хоча, цілком можливо, і з іншими акцентами, і поряд з іншими валютами.

Активний рух фінансового капіталу та його концентрація в певних містах призвела до появи Світових Фінансових центрів.

Світові фінансові центри – центри зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції, операції з цінними паперами, золотом. Згідно історії, світові фінансові центри виникають на основі національних ринків і на базі розвитку світових валютних, кредитних, фінансових ринків, ринку дорогоцінних металів.

На даний час найактивнішими фінансовими центрами є Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур, Цюрих, Люксембург, Франкфурт-на-Майні.

Автори Індексу глобальних фінансових центрів (GFCI) Корпорації лондонського Сіті вважають, що існує лише 2 основних фінансових центра: Лондон та Нью-Йорк, а усі інші за центри регіонального рівня (Гонконг, ПАР (Йоганнесбург), Мексика, Швеція (Стокгольм), Бразилія, Австралія, Тайвань, Південна Корея) (табл(2.2.)

Таблиця 2.1

Рейтинг світових фінансових центрів

Місто	Місце	Бали	Опис
Лондон	1	782	Лідерство більш ніж за 80 % показників. Плюси: співробітники, доступ до ринків (ЄС, Східна Європа, Росія, Близький Схід), фінансове регулювання. Проблеми: ставки податку на прибуток, транспортна інфраструктура, операційні витрати
Нью-Йорк	2	780	Лідерство більш ніж за 80 % показників. Плюси: співробітники і ринок США. Мінуси: фінансове регулювання, зокрема, закон Сарбейнса-Окслі
Сінгапур	3	760	Сильний центр за більшістю показників, зокрема з регулювання банківського сектора. Мінуси: загальна конкуренто-спроможність. Другий найбільший фінансовий центр Азії
Гонконг	4	755	Успішний регіональний центр. Відмінні результати за більшістю показників, зокрема в регулюванні. Високі витрати не знижують конкурентоспроможність. Реальний кандидат на перетворення в глобальний фінансовий центр
Токіо	5	740	Японські банки домінують у світі, в тому числі у сфері міжнародних операцій (майже 40 %), випередивши банки США (15 %) і Західної Європи.
Франкфурт-на-Майні	6	647	Сильний центр за більшістю показників, зокрема з регулювання банківського сектора. Місце, де розміщена штаб-квартира Європейського центрального банку

Найбільшим фінансовим центром залишається Лондон. Вже сьогодні майже кожне шосте робоче місце в Лондоні прямо або опосередковано

пов'язане з фінансовим сектором. У 2008 році, за оцінками Центру економічних і ділових досліджень (CEBR), в Сіті працювало близько 280 тис. осіб, у 2011 році у фінансовому секторі Лондона були зайняті вже близько 450 тис. осіб, а в 2016 році в секторі працювало 600 тис. осіб. Це говорить про те, що Лондон претендує на більшу роль у світовій фінансовій системі, перетягуючи на себе все більше угод – як у Європі, так і в цілому по світу.

Сьогодні близько 80 % інвестиційно банківських операцій прямо або опосередковано проходять через Лондон, так що британська столиця стала вважати себе провідним фінансовим центром світу. Виплата майже 17 млрд доларів бонусів співробітникам лондонських інвестиційно банківських в минулому році підтверджує лідерство; бонуси в Нью-Йорку за результатами минулого року виявилися на третину меншими.

Нью-Йорк - є фінансовим центром де домінує іноземний ринок капіталів, який є основним джерелом євродоларів. З усіх складових в Нью-Йорку основне місце посідає ринок банківських кредитів.

Франкфурт-на-Майні – один із молодих світових фінансових центрів, який відноситься до тієї ж групи, що і Нью-Йорк. Як фінансовий центр сформувався у 16 ст., коли країна отримала право друкувати свої гроші. У ньому домінує ринок національних капіталів, які шукають застосування за межами Німеччини; ринок міжнародних капіталів відіграє підлеглу роль.

У Франкфурті розташовані центральні офіси Deutsche Bank, Dresdner Bank і Commerzbank.

Сінгапур як світовий фінансовий центр почав формуватися у 1965 році, після отримання країною незалежності. Відбувалося це під впливом досить суперечливих факторів. Оскільки Сінгапур не належить до країн експортерів капіталу, тут немає його надлишку, немає високорозвиненої індустрії. Але сприяло формуванню його як світового фінансового центру вигідне географічне положення на шляхах регіональної і світової торгівлі; хороший зв'язок з Лондоном та іншими містами; пільговий податковий режим.

Однією з тенденцій у розвитку світових фінансових центрів є процес зміщення фінансової активності з традиційних фінансових центрів у фінансові центри в країнах з ринками, що формуються. Підтвердженням цьому є дослідження International Financial Center Development Index, в якому проведено спеціальне дослідження розвитку фінансових центрів в країнах БРІКС (на прикладі Шанхая, Йоганесбурга, Сан-Паулу, Москви та Мумбаї). Одним з показників є індекс довіри (confidence index) (табл. 2.2), також аналізується інвестиційна привабливість, наявність фінансових продуктів, фінансові інновації та інфраструктура, рівень посередницьких послуг та ін.

Тобто можна зробити висновок, що бали довіри, отримані від респондентів для країн БРІКС, мають такі особливості: Шанхай все ще виділяється, займаючи перше місце, за ним – Йоганнесбург, Сан-Паулу, Москва і Мумбаї. Порівняно з 2012 р., довіра до Йоганнесбургу швидко збільшилася, в той час як Сан-Паулу і Мумбаї втратили свої позиції. Існування великого розриву у довірі Шанхая й іншим чотирьом містам. Друге місце у

рейтингу займає Йоганнесбург, який відстає від Шанхая на 0,71, в той час, як різниця оцінки між іншими містами незначна.

Таблиця 2.2

Порівняння індексу довіри фінансовим центрам в країнах БРІКС

Місто	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів	Комплексний бал	Рейтинг 2013	Рейтинг 2014
Шанхай	3,11%	8,26%	18,45%	45,90%	24,28%	3,80	1	1
Йоханнесбург	7,36%	20,87%	35,88%	27,25%	8,64%	3,09	2	5
Сан-Паулу	6,26%	22,16%	36,55%	27,25%	7,78%	3,08	3	2
Москва	9,72%	22,30%	32,02%	29,39%	8,58%	3,03	4	4
Мумбаї	11,32%	22,86%	29,04%	26,96%	9,82%	3,01	5	3

Проблема відриву фіктивного капіталу від реального є однією з найважливіших проблем в аналізі співвідношення реального і фінансового секторів. Багато вчених стверджують, що колосальний відрив фіктивного капіталу від реального став можливий завдяки ряду причин, що склалися до кінця ХХ століття. Їх можна розділити на економічні, технологічні, інституційні, політичні. Серед таких причин називають потужний стрибок у розвитку продуктивних сил суспільства, поява якісно нового технологічного базису, перетворення інституціонального середовища, проведення ліберальної економічної політики.

Колосальні масштаби «розбухання» фіктивного капіталу і нові умови його існування трансформують його роль у відтворювальному процесі капіталістичних країн. Особливо сильну динаміку нарощування фіктивного капіталу демонструє фінансовий ринок США, як ядро світової фінансової системи.

Дійсно, починаючи з 80-х рр. ХХ століття реальні доходи населення США стійко знижуються, а темпи їх зростання незмінно відстають від темпів зростання продуктивності праці. До 2000 року реальні середні доходи американців навіть не досягали рівня 1970-х рр., а до теперішнього часу впали майже на 30% [14]. Зниження купівельної спроможності компенсується за рахунок активного розвитку споживчого кредитування і нарощування державного боргу. В результаті відбувається значне збільшення заборгованості населення США і державного боргу.

За оцінками італійського економіста Дж. Аррігі, напередодні кризи державний борг США зростав в середньому на \$ 2 млрд в день.

Боргова проблема актуальна для багатьох розвинених країн. Зростання державних витрат у зв'язку з посиленням ролі держави в економіці і, як наслідок цього, зростання державного боргу змушує уряди збільшувати позики як всередині країни, так і за кордоном за допомогою випуску державних облігацій. Так, загальний борг країн на початок 2014 року зріс до 56 трлн доларів, найбільший показник в США - 17,61 трлн дол [16]. У багатьох держав і в Європі, і в Америці боргові зобов'язання перевищують 100% їх ВВП. За співвідношенням обсягу державного боргу до ВВП лідирує Японія - 242,3% (\$ 99,7 тис. На душу населення). У США цей показник становить

107,3% (\$ 58,6 тис. На душу населення). У Росії відношення заборгованості до ВВП нижче, ніж в розвинених країнах - близько 60% ВВП.

Можна виділити кілька каналів негативного зворотного впливу фіктивного капіталу на економіку як окремих країн, так і всього світу.

По-перше, фіктивний капітал вносить елемент нестабільності в економіку. У сучасному глобальному світі комп'ютерних мереж фіктивний капітал отримує можливість вільно і практично миттєво переміщатися з одного ринку на інший, з однієї країни в іншу. Будучи найбільш мобільною формою капіталу, він, в той же час, є і найбільш нестабільною формою, схильною до значних коливань і володіє значним спекулятивним потенціалом. Це збільшує ризики і несе нестабільність всій світовій економіці в цілому і кожній країні окремо, звужує можливості стратегічного довгострокового планування, яке є необхідним елементом сталого економічного розвитку.

По-друге, фіктивний капітал є відносно автономним учасником відтворювального процесу, і, не будучи при цьому безпосередньою причиною кризи, він, тим не менш, форсує його наступ і прискорює його перебіг. Глобальний фіктивний капітал є тим механізмом, який діє як підсилювач кризи, що перетворює найменші коливання попиту в економіці окремої країни в багато разів посилені зміни економічних показників в світовій економіці. Це твердження справедливо не тільки для фондових активів, але і для активів фінансового, сировинного ринків.

По-третє, незважаючи на віртуальну форму, фіктивний капітал, тим не менш, поглинає реальні ресурси - матеріальні, людські, фінансові. Він підпорядковує собі найсучаснішу сферу діяльності - інформаційні системи. Саме в фінансовому секторі концентруються високі інформаційні технології і висококваліфіковані фахівці.

По-четверте, динаміка розвитку сучасного промислового виробництва і торгівлі багато в чому залежить від показників, що формуються на фінансових ринках, схильних до сильних коливань. Це такі показники, як процентні ставки по кредитах, курси валют, курси цінних паперів, ціни на біржові товари.

І, по-п'яте, з вищесказаного випливає, що життєдіяльність фіктивного капіталу збільшує транзакційні витрати на пошук і захист інформації, страхування ризиків.

У третьому розділі – **«ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ»** - на підставі узагальнення даних дається аналіз стану фінансового капіталу в економіці України.

Сьогодні економіка України перебуває у доволі нестійкому становищі. Для подальшого розвитку економіки є необхідним перехід до використання структурно-інноваційної моделі розвитку економіки, яка передбачає прискорення нагромадження значних обсягів фінансового капіталу з метою реалізації численних інвестиційних проектів, переоснащення виробництва та розробки новітніх технологій в усіх сферах життєдіяльності.

Розвиток ринкової економіки в Україні зумовлює поглиблене вивчення проблем фінансів суб'єктів підприємницької діяльності, передусім, формування та використання фінансового капіталу. З підвищенням рівня розвитку вітчизняного фінансового ринку порушені питання набуватимуть все більшого значення для нашої держави.

За сучасних умов фінансовий капітал постає у формі розгалуженої фінансово-кредитної системи, складовими якої є не лише банки, але й інвестиційні та страхові компанії, пенсійні та інші фонди, що за рівнем концентрації капіталу вже конкурують з банківськими установами. Одночасно він виступає у вигляді заощаджуваної частини доходів суб'єктів господарювання, яка спрямовується на інвестиції. Крім цього, фінансовий капітал може функціонувати не тільки у формі позичкового (грошового) капіталу, а й у вигляді цінних паперів. Нагромадження фінансового капіталу залежить від умов розвитку ринкової системи, коливань ринкової кон'юнктури та стану трудових ресурсів. Роль держави у нагромадженні зазначеного капіталу постійно зростає.

Формування фінансового капіталу залежить від можливості використання тих чи інших джерел коштів. У ринковій системі основними з них є випуск цінних паперів, використання нерозподіленого прибутку, амортизаційних відрахувань та банківських кредитів (рис.3.1)

Рис. 3.1 Джерела формування фінансового капіталу підприємств

Дані Державного комітету статистики України свідчать про те, що за 2016-й рік у розвиток економіки України було вкладено 359,2 млрд грн капітальних інвестицій. Як і в попередні роки, у їх структурі переважну частку (84,6 %) становили саме інвестиції в основний капітал (капітальне будівництво — 49,2 %, придбання машин і обладнання — 35,4 %). На поліпшення об'єктів (капітальний ремонт, модифікацію, модернізацію) витрачено 10,6 % усіх інвестицій, на придбання та створення інших необоротних матеріальних

активів — 1,6 %, на формування основного стада робочої та продуктивної худоби — 0,3 %. У нематеріальні активи було спрямовано 2,9 % загального обсягу капітальних інвестицій. З них майже половину (49,1 %) становили витрати на придбання або створення засобів програмного забезпечення.

Однією із безпрецедентних тенденцій останніх десятиліть є фінансіалізація, що являє собою процес активного розвитку фінансового сектору відносно менш динамічного реального та проявляються у зростанні частки першого у ВВП. В ідеалі, фінанси покликані обслуговувати реальне виробництво, забезпечуючи акумуляцію, гнучкість, ефективний розподіл та перерозподіл вартостей в економіці.

Проведений аналіз дав змогу визначити такі основні тенденції на фінансовому ринку України:

1. Ознаки відновлення після світової кризи з'явилися у 2011 р. зі зростання доходів, обсягів депозитів та кредитів українських банків, проте фінансовий результат їхньої діяльності за 2009-2011 рр. негативний. Після відновлення прибуткової діяльності протягом 2012-2013 рр., у 2014 р. банківська система знову відчула на собі радикальне погіршення макроекономічної ситуації, внаслідок чого збитки банківської системи в цілому за 2014 р. сягнули 53 млрд грн, за 2015 р. - 67 млрд грн. За підсумком 2016 р. 31 з 93 функціонуючих банків отримав збитки на загальну суму 169,3 млрд грн. З цієї суми майже 80 % (135,3 млрд грн.) припадає на ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Інші банківські установи, що завершили звітний період з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд грн прибутку як показано на табл 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники результатів діяльності банківської системи України, млн грн.

Показник	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2016
Чистий процентний дохід	49 051	54 086	39 066	44 169
Чистий комісійний дохід	20 999	23 387	22 568	24 180
Результат від торгівельних операцій	3 304	15 511	21 490	8 243
Чистий операційний дохід від основної діяльності	73 354	92 984	83 124	76 592
Чистий інший операційний дохід	-7 207	-5 486	-3 424	-1 315
Чистий операційний дохід	66 147	87 498	79 700	75 277
Інший дохід	5 566	5 064	4 577	5 674
Загальні адміністративні витрати	40 672	44 614	36 742	39 356
Відрахування в резерви	27 975	103 297	114 541	198 310
Податок на прибуток	1 630	-2 383	-406	-418
Фінансовий результат поточного року	1 436	-52 966	-66 600	-159 387
Коефіцієнт ефективності діяльності	138,43%	154,48%	167,14%	152,34%
Загальні адмін. Витрати/валовий дохід	24,08%	21,22%	18,45%	20,46%
ROA	0,12%	4,07%	-5,46%	-2,48%
ROE	0,81%	30,46%	-51,91%	-26,56%

2. За 2014 -2016 рр. офіційний курс національної валюти знизився з 7,99 грн/дол. США станом на 01.01.2014 р. до 15,77 на 01.01.2015 р., 24,00 - на 01.01.2016 р. та 27,19 - на 01.01.2017 р.

Динаміка валютного курсу залежить від чистого припливу іноземної валюти. Водночас у структурі валютних надходжень з-за кордону на експорт припадає 50-54 %; Проте зовнішні умови функціонування економіки України в останні кілька років ускладнилися. Через несприятливу ситуацію для українських експортерів на зовнішніх ринках погіршувалися показники поточного рахунку платіжного балансу.

3. Частка організованого ринку (рис.3.2) зростала до 2014 р. (близько 25 % порівняно з 10% у 2010 р.), у торгівлі цінними паперами, проте зберігається його інституційна розпорошеність, хоча 97,62 % за підсумками 2016 р. (94,7 % за 2014 р.) біржових контрактів з цінними паперами було зосереджено на двох фондових біржах: "Перспектива" та "ПФТС".

Рис. 3.2 Обсяг торгів на ринку цінних паперів у 2011 – 2016 роках

Дослідження динаміки ВВП України розпочнемо з аналізу номінального та реального ВВП. Номінальний ВВП характеризує загальний обсяг виробництва, який вимірюється в поточних цінах, тобто в цінах, що існують на момент виробництва. Таким чином це показник, який характеризує економічну діяльність в реальному секторі економіки. Розглянемо його більш детально за даними Державної служби статистики України (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2017 гг. (млн. грн.)

Рік	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця	
			Δ	%
2012	1408889	1304064	-104825	-7,4
2013	1454931	1410609	-44322	-3,0
2014	1566728	1365123	-201605	-12,9
2015	1979458	1430290	-549168	-27,7
2016	2383182	2034430	-348752	-14,6

Тенденція збільшення номінального ВВП разом зі скороченням реального продовжується і в 2017 році. Так, за I квартал поточного року обсяг номінального ВВП сягнув позначки у 583,8 млрд грн, що є рекордною за останні п'ять років, але обсяг реального ВВП в порівнянні з I кварталом 2016 року скоротився на 13 % і становив лише 508,3 млрд грн (для порівняння, у I кварталі 2012 року реальний ВВП становив 264,9 млрд грн).

У зв'язку з посиленням і почастишенням системних криз в Україні постала гостра потреба в забезпеченні виходу з кризового стану та підвищенні стійкості фінансового сектору до потрясінь, а також у визначенні ефективності впливу монетарної політики на розвиток національної економіки.

Перші повідомлення про наміри розробити стратегію розвитку банківського сектору з'явилися у квітні 2014 р., після приходу на ключові посади в центральному банку радикальних реформаторів. Зокрема, було заявлено, що ця стратегія міститиме механізми реалізації незалежної монетарної й валютної політики Національного банку України, положення, дотримання яких забезпечить стійку роботу банківської системи, а також засади ефективного нагляду за нею.

Дискусію з обговорення проекту Стратегії розвитку банківської системи на 2016 – 2020 роки розпочато 18 квітня 2016 р., коли його базову версію було презентовано для громадського обговорення на круглому столі у Верховній Раді України. За результатами засідання, 20 квітня при Комітеті Верховної Ради з питань фінансової політики і банківської діяльності було створено Експертну групу для збору та систематизації пропозицій щодо вдосконалення цього проекту.

Рішенням Національного банку України № 28 від 16 січня 2017 р. було оновлено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року.

Основні зміни в документі розподіляються за трьома напрямками:

- розширено периметр Програми за рахунок нових заходів та дій як відповідь на виклики сьогодення;

- деталізовано та консолідовано чинні заходи Програми;

- переглянуто строки виконання деяких заходів.

Зокрема, консолідовано напрямки:

- очищення фінансового сектору в частині небанківських фінансових установ у заході щодо

- роботи регуляторів та Фонду Гарантування Вкладів Фізичних Осіб з проблемними учасниками фінансового сектору;

- реалізації прав інвесторів;

- захисту прав споживачів;

- урегулювання питань із проблемною заборгованістю;

Перегляд частини строків за реалізацією проектів Програми спричинений:

- розширенням та поглибленням їх периметру, додаванням нових заходів для виконання;
- затримкою розподілу функцій Національного комітету фінансових послуг, подальшої побудови консолідованого нагляду та регулювання ринку фінансових послуг;
- затримкою у прийнятті законопроектів, важливих для подальшого просування реформи. Так, наприклад, тільки від прийняття законопроектів №2413а та № 2414а щодо спліту функцій Національного комітету фінансових послуг напряду залежать понад 10 проектів Програми;
- подекуди амбіційними строками заходів Програми з самого початку її розробки.

Реформа фінансового сектору забезпечить умови ефективного функціонування та розвитку фінансового сектору на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентного середовища згідно із стандартами Європейського Союзу. Це надасть можливість у подальшому, за рахунок залучення інвестиційних ресурсів, забезпечити сталий розвиток економіки та, зберігаючи внутрішню цілісність фінансового ринку України, інтегруватися у європейський фінансовий простір.

ВИСНОВКИ

Фінансовий капітал є важливою частиною економіки будь якої країни. Неоднорідність, притаманна процесам фінансової глобалізації і обумовлена різним рівнем розвитку національних фінансових ринків у сучасному світі, відмінністю існуючих моделей, несхожістю фінансових інструментів ринку тощо, визначила доцільність виділення в якості основних теоретичних моделей дослідження розвитку фінансового ринку підходів, які відображають характер ціноутворення (гіпотези ефективності і когерентності фінансових ринків), рівень розвитку ринку ринків (виділення розвинених ринків, ринків, що формуються, і граничних ринків), джерела походження капіталу (ринок, орієнтований на банківське фінансування, і ринок, орієнтований на обіг цінних паперів і функціонування інституціональних інвесторів).

На даний час потребують додаткової розробки зважені наукові оцінки сучасного стану економічного розвитку нашої країни, насамперед визначивши ефективність використання наявних факторів виробництва (праці та капіталу).

Фінансіалізація економіки як явище передбачає не лише зміну умов розвитку фінансового сектору, а також вплив на інші сфери економічної системи.

У внутрішній економічній політиці особливо гострою й актуальною є проблема ліквідації зростаючого розриву між реальною економікою та фінансами, припинення відпливу національного капіталу, державне стимулювання банківської індустрії до кредитування реальної економіки. Не менш важливими є проблеми інтеграції й неоконвергенції вітчизняної фінансової системи в європейську та глобальну.

Роль світових фінансових центрів у глобальному фінансовому ринку та світовій економіці є надзвичайно важливою, на кшталт ролі серця у життєдіяльності живої істоти. Сильний фінансовий центр сприяє значному припливу капіталу у країну, покращує інвестиційний клімат, підвищує рівень зайнятості, допомагає мобілізувати і пере- розподіляти у всьому світі значні обсяги фінансових ресурсів та ін., так само як здорове серце забезпечує життєдіяльність живих істот та допомагає жити повноцінним життям.

Для того, щоб перетворитись у розвинутий міжнародний фінансовий центр, здатний обслуговувати зростаючі світові потоки капіталу між собою та іншими міжнародними, регіональними та місцевими фінансовими ринками, центр повинен володіти всіма необхідними елементами підтримки як своїх національних, так і міжнародних операцій.

Поняття фінансового капіталу нерозривно пов'язано з таким терміном, як “риннок фінансового капіталу”, на якому капітал у фінансовій формі мобілізується з метою задоволення різноманітних потреб держави, господарюючих суб'єктів та населення. При цьому основними принципами забезпечення його стабільності є захист прав власності, вільний обіг капіталу та усунення державно-бюрократичних перешкод.

Основними шляхами підвищення ефективності функціонування фінансового капіталу є удосконалення законодавчої бази господарської діяльності, розвиток фондового ринку та банківської системи, залучення іноземних інвестицій, а також поліпшення умов для використання внутрішніх можливостей формування фінансового капіталу за рахунок амортизаційних відрахувань та чистого прибутку.

Аналіз факторів зовнішнього середовища є необхідним, але недостатнім для розробки заходів з протидії негативному впливу глобального фіктивного капіталу на економіку.

Стратегія розвитку фінансового сектору України повинна бути обмежена прийняттям стратегічного плану на рівні центрального й державних банків.

Порядок розроблення такого плану має бути затверджений уповноваженими органами. Стратегічні плани державних банків можуть бути оприлюднені в скороченому вигляді для ознайомлення з ними всіх зацікавлених сторін. Це, безперечно, підвищить довіру вкладників та інших клієнтів до НБУ та банківського сектору загалом.

АНОТАЦІЯ

Закернична Марина Павлівна - «Фінансовий капітал в умовах глобалізації» - Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня – магістра, спеціальність 051 «Економіка» за магістерською програмою професійного спрямування «Теорії та моделі управління економікою». Одеський національний економічний університет місто Одеса, 2017 рік.

Дипломна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процеси розвитку фінансового капіталу.. Предмет дослідження - теоретичні, методичні основи і науково-практичні засади удосконалення механізмів розвитку фінансового ринку світу та України. Мета роботи - дослідження еволюції і характеру основних форм фінансового капіталу.

У роботі розглядаються теоретичні основи еволюції форм та функцій фінансового капіталу в умовах глобалізації. Використовувалися методи порівняння, аналізу і синтезу, індукції і дедукції. Місце і роль трансформаційних змін фінансового капіталу та його вплив на соціально-економічний розвиток розглядається через призму взаємозв'язку теорії і практики, загального і особливого. Зроблено аналіз основних економічних показників України, узагальнено зарубіжний досвід у цій сфері.

Ключові слова: фінансовий капітал, глобалізація, фінансова система, фіктивний капітал.

ANNOTATION

Zakernichnaya Marina Pavlivna - "Financial capital in the conditions of globalization"

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 051 "Economics" under the master's program "Theories and models of economic management"– Odessa National Economics University. – Odessa, 2017.

Thesis consists of three sections. Object of research - processes of development of financial capital. Subject of research - theoretical, methodical bases and scientific and practical bases of improvement of mechanisms of development of the financial market of the world and Ukraine. The purpose of the work is to study the evolution and nature of the main forms of financial capital.

The paper deals with the theoretical foundations of the evolution of forms and functions of financial capital in the conditions of globalization. Methods of comparison, analysis and synthesis, induction and deduction were used. The place and role of transformational changes in financial capital and its impact on socio-economic development is considered through the prism of the relationship between theory and practice, general and special. The analysis of the main economic indicators of Ukraine is made, the foreign experience in this area is generalized.

Key words: financial capital, globalization, financial system, fictitious capital.